



פרשת מְשֻׁפְּטִים — ניתנה רשות לרופא לרפאות

נאמר בפרשה: "אם יָקוּם וְהִתְקַלַּף בְּחוּץ עַל מְשֻׁעֲנָתוֹ, וְנָקָה הַמַּכָּה; רַק שִׁבְתּוֹ יִתֵּן וְרָפָא יִרְפָּא" (שמות כא יט). על פסוק זה הביאו רבותינו במסכת בבא קמא (פה.) את דרשתו של רבי ישמעאל: "וְרָפָא יִרְפָּא" – מכאן שניתנה רשות לרופא לרפאות.

ומדוע בכלל צריך הרופא לקבל רשות לרפא?

פירשו שם רש"י ותוספות שלולי הרשות שקיבל הרופא, היינו אומרים שאם גזר הקב"ה שהאדם יהיה חולה, מי היתיר לרופא לרפא את החולה ולבטל את גזרת ה'! לכן היה צריך היתר מיוחד של ה' שיתיר לרופא בשר ודם להתערב בטבע ולרפא.

יש לדייק בלשונו של רבי ישמעאל שלושה דיוקים:

א. "**רשות** לרופא לרפאות". המילה "רשות" באה בניגוד ל"איסור", כפי שהזכרנו, אבל לא בניגוד ל"חובה". אדרבה! לא רק שניתנה לרופא רשות לרפא אלא הוא חייב לרפא, וכך פסק ה"שולחן ערוך" (יורה דעה סימן שלו סעיף א) בעקבות דברי הרמב"ן בספרו "תורת האדם" (שער הסכנה): נְתַנָּה הַתּוֹרָה רִשׁוּת לְרֹפֵא לְרַפְאוֹת, וּמִצְוָה הִיא, וּבְכָלֵל פִּיקוּחַ נֶפֶשׁ הוּא, וְאִם הַרְפָּא מוֹנַע עֲצָמוֹ מִלְרַפֵּא, הֲרִי זֶה שׁוֹפֵךְ דַּמִּים!

ב. "**רשות לרופא** לרפאות". הרשות והחיוב שנתן ה' להתערב בטבע ולרפא, ניתנה לרופא; אבל האם היא ניתנה גם לחולה? האם גם לחולה ניתנה רשות וגם חובה להשתדל וללכת לרופא, או שמא החולה יכול לסמוך על כך שרפואתו תבוא משמיים?

לדעת הרמב"ם (מורה נבוכים ג יב), מוטעית הגישה הטוענת: "ה' הביא את החולי, והוא גם יביא את הרפואה!", משום שאת רוב המחלות והצרות מביא האדם על עצמו (למשל, על ידי הקגלים לא בריאים). על כך אמר החכם מכל אדם: "אֲנִלְתָּ אָדָם תִּסְלַף דְרָפוֹ, וְעַל ה' יִנְעַף לְבוֹ" (משלי יט ג). מי שמייחס כל מחלה לה' הוא טיפש וכפוי טובה. ממילא, מוטלת על החולה החובה לקחת אחריות על בריאותו, וללכת לרופא כשצריך.

לעומתו, כתב הרמב"ן בפירושו לספר ויקרא (כו יא) שהדרך הרצויה היא לבטוח בה' לגמרי; ואם הוא חולה, שיתפלל לה' שירפא אותו ממחלתו, ואין צורך לפנות לקבלת טיפול רפואי. וכך כתב הרמב"ן על מי שאמונתו שלמה: מה חלק לרופאים בבית עושי רצון ה'! לדעתו, הרשות שניתנה לרופא לרפאות נאמרה רק על בני אדם שאין אמונתם בה' שלמה ואינם בוטחים מספיק בקב"ה.

למעשה, כתבו רוב גדולי הפוסקים (כפי שכותב הרב ולדינברג בשו"ת ציץ אליעזר חלק ה רמת רחל סימן א, והרב עובדיה יוסף בשו"ת יחוה דעת חלק א סימן סא) שההנהגה שכותב הרמב"ן לא ללכת לרופאים



הייתה מתאימה רק לדורות קדמונים, כשהיו נביאים בישראל, והיה אפשר להיעזר בעצתם; אבל בדורותינו מחויבים ללכת לרופא.

וכך כתב בעל "חזון איש" ("קובץ אגרות" חלק א אגרת קל"ז): הנני חושב את ההשתדלות הטבעית במה שנוגע לבריאות, למצנה וחובה... ומצאנו אמוראים שהלכו לרופאים, ואפילו לרופאים שאינם יהודים. אבל יחד עם כל ההשתדלות ללכת לרופא, צריך החולה להרבות בתפילה לפני הקב"ה שיזכה לקום בריא ושלם ממיטת חוליו, וכמו שכתב הרב חיד"א בספרו "ברכי יוסף" (יורה דעה סימן שלו אות א) שהרופא האמתי הוא ה', וכפי שרמזו בגימטרייה "רופא חנם" = "שכינה" (385).

ג. "רשות לרופא לרפאות". בספר "דברי אליהו" מסופר על הגר"א שפעם אחת שמע על חוות דעת רפואית על חולה מסוים שהוא לא יחיה מחוליו. תגובת הגר"א הייתה שבדברי רבי ישמעאל "שניתנה רשות לרופא לרפאות" יש לדייק שלרופא ניתנה רק הרשות "לרפאות" היינו לרפא, אבל לא ניתנה לו הרשות "לרפות" את ידי החולה, להחלישו ולייאש אותו. רק הקב"ה קוצב את ימי חייו של אדם, ולא הרופא. ולכן גם אם הרופא מאבחן שאין סיכויים טובים לחיות, יש לרופא כל בשר כוח להושיע, וכמו שאמרו רבותינו במסכת ברכות (י): אפילו חרב חדה מונחת על צווארו של אדם, אל ימנע עצמו מן הרחמים.

יהי רצון שרופא כל בשר ומפליא לעשות ישלח רפואה שלמה לכל חולי עם ישראל.